

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ЯК ФОРМА СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

А.А. Степанова, канд. екон. наук,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

Постановка проблеми. Глобальні техніко-технологічні та соціально-економічні зміни, які відбуваються в результаті прискорення темпів науково-технічного прогресу, активізації інноваційних процесів, вимагають розробки нової філософії національного відродження, нових підходів до соціально-економічного розвитку регіонів України. Особливо це актуально сьогодні, коли світова спільнота та Україна переживають чергову хвилю економічної кризи.

За цих умов для стійкого розвитку української економіки на засадах науково-технічного прогресу необхідні відповідні заходи інституційного характеру, спрямовані на подальшу лібералізацію ринку та фрагментарне стимулювання сфери НДДКР шляхом створення різного роду територій з фінансовими і податковими пільгами.

Звичайно, основні питання інноваційно-інвестиційного розвитку України висвітлені в урядових програмах та інших законодавчо-нормативних документах, що повинно сприяти інноваційному розвитку, однак практичні аспекти даного процесу відображають тенденції зворотного характеру. Кількість промислових підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, неухильно падає (з 26% у 1994 р. до 12,8% у 2011 р.), як і частка інноваційної продукції в загальному обсязі реалізованої промислової продукції (у 2011 р. вона становила 4,8%) [1-4]. Частка готових товарів в українському експорті складає лише 30-35%, відповідно сировини і напівфабрикатів – 65-70%, тоді як у світовому експорті готові товари складають 77,5%, сировина і напівфабрикати – 12,5% [1, 2].

Вирішення цієї надзвичайно складної актуальної проблеми може бути знайдено лише на основі системного підходу, який має охоплювати весь комплекс питань, починаючи з інноваційної політики і закінчуючи організацією праці на окремому робочому місці.

Найголовнішою проблемою інноваційного розвитку України, незважаючи на наявність значного інтелектуального і ресурсного потенціалу, є відсутність механізму, який би міг об'єднати наявні ресурси і сконцентрувати їх на найперспективніших для української економіки напрямках. У зв'язку з цим в умовах національної економіки доцільно застосовувати кластерний підхід, який набув широкого використання у провідних світових економіках, що дало можливість покращити ефективність їхнього функціонування та конкурентоспроможність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Кластерний підхід до організації взаємодії суб'єктів діяльності є надзвичайно актуа-

*Обґрунтовано необхідність створення кластерних структур в економіці. Визначено особливості кластеру, механізм його дії та переваги кластерного підходу над галузевим. Розглянуто європейський досвід розвитку кластерів, а також можливості його застосування в Україні. **Ключові слова:** кластер, кластеризація, інноваційний кластер, сукупний інноваційний продукт, кластерна стратегія.*

льним явищем в сучасних умовах господарювання, хоча і має дуже давню історію. Саме Арістотель, досліджуючи зв'язки та взаємовідносини людей у різних системах та об'єднаннях, створив проект «найкращої держави» [5].

Проблематиці економічного, зокрема інноваційного, розвитку на основі кластерного підходу приділяли увагу такі зарубіжні та вітчизняні науковці як М. Енрайт, А. Ісаксен, А. Маршал, М. Портер, С. Розенфельд, Е. Янг Лоурен, В. Геєць, П. Саблук, К. Романова, В. Федоренко [6-14]. У їхніх наукових працях започатковано теоретичні основи кластеризації, розкрито її механізм, проаналізовано особливості кластерних утворень і визначено перспективи їх розвитку. Проте на сьогодні існують проблеми, пов'язані з оцінкою можливостей кластерного підходу до організації нового рівня та якості виробничих зв'язків суб'єктів господарювання; з оцінкою потенціалу конкурентоспроможності територіальних об'єднань, мережевих структур та інших кластерних утворень; з впровадженням нової філософії господарювання на основі кластеризації економіки. Досі актуальними залишаються проблеми виявлення і формування конкурентоспроможності кластерів в українській промисловості, використання кластерного підходу в ході формування та регулювання інноваційної системи України.

Мета статті – узагальнення міжнародного та вітчизняного досвіду в сфері розвитку та формування інноваційних організацій-

но-економічних структур на основі кластерного підходу.

Вперше на термін «кластер» звернув увагу А. Маршал, розглядаючи особливості промислових регіонів. Він відзначив тенденцію до концентрації спеціалізованих компаній у таких регіонах [6]. Однак засновником теорії кластерного розвитку став М. Портер, який помітив, що найконкурентоспроможніші в міжнародних масштабах фірми однієї галузі зазвичай не безсистемно розкидані по різних країнах, а мають властивість концентруватися в одній і тій же країні, а деколи навіть в одному і тому ж її регіоні. Цей факт пояснюється тим, що одна чи кілька фірм, які досягають конкурентоспроможності на світовому ринку, поширюють свій вплив на найближче оточення: постачальників, споживачів і конкурентів. У свою чергу, успіхи оточення позитивно впливають на подальше зростання конкурентоспроможності таких фірм. У результаті формується кластер – група географічно сконцентрованих фірм і пов'язаних з ними організацій, які діють у певній галузі, характеризуються спільною діяльністю та взаємодіють одна з одною. Крім того, багато кластерів включають органи влади та інші установи – університети, центри стандартизації, торговельні асоціації, які забезпечують утворення, спеціалізоване перенавчання, інформацію, дослідження та технічну підтримку [7].

Схематично кластер можна зобразити так:

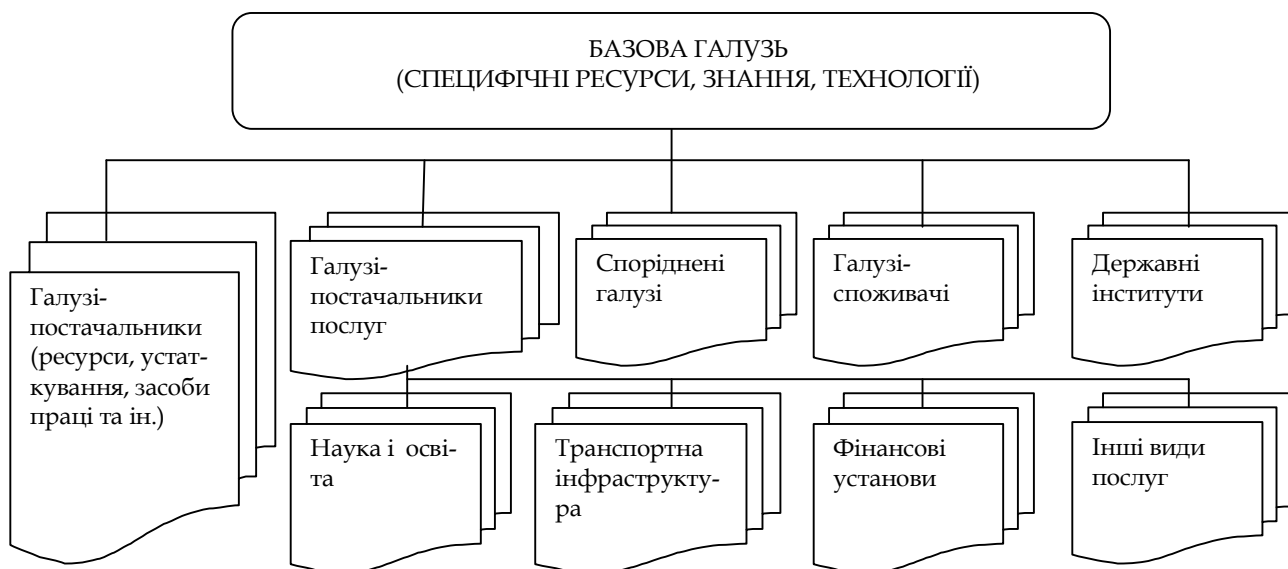

Рис. 1. Структура кластеру

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Поняття «кластер» має багато тлумачень в українській і російській мовах, однак характерною ознакою його сутності є об'єднання окремих елементів (складових часток) у єдине ціле (систему) для виконання певної функції (завдання) або реалізації певної мети. Сьогодні теорія кластеризації набуває важливого значення, реалізація положень якої забезпечує ефективні методи підвищення конкурентоспроможності підприємств – учасників кластерів. Для всієї економіки країни кластери виконують роль точок зростання внутрішнього ринку і бази міжнародної експансії. Слідом за першими в економіці часто утворюються нові кластери, що сприяє зростанню конкурентоспроможності країни на міжнародному ринку. Першочергово кластерний підхід використовувався для виявлення пріоритетних галузей економіки, які мають економічний потенціал для підвищення зовнішньоекономічної конкурентоспроможності держави.

Однак концепція виникнення і руйнування кластерів конкурентоспроможних галузей М. Портера також відповідає теорії нововведень і механізму інвестиційного му-

льтиплікатора, чим і встановлює залежність між інноваціями та формуванням конкурентоспроможних кластерів [7].

Центром кластеру найчастіше буває кілька потужних компаній, між якими зберігається конкуренція. Саме цим кластер відрізняється від картелю або фінансово-промислової групи, поєднуючи в собі одночасно кооперацію й конкуренцію. Водночас кластерний підхід, на відміну від галузевого, де простежуються інтереси галузі, забезпечує комплексний розвиток території, в складі яких та або інша галузь робить свій внесок в нарощування їх конкурентоспроможності. Кожний з цих підходів має свої переваги та недоліки щодо організації економічних зв'язків між суб'єктами господарювання, однак саме переваги кластерного підходу зумовлюють концентрацію зусиль у напрямі кластеризації економіки, за якої здійснюються вагомі позитивні зрушення в нарощуванні обсягів виробництва, наповненні ринків товарами та послугами, підвищенні конкурентоспроможності регіонів шляхом створення нових виробничих систем, які стають центрами економічного зростання та інноваційного розвитку (табл. 1).

Таблиця 1. Переваги та недоліки кластерного та галузевого підходів до організації економічних зв'язків

Підходи до організації економічних зв'язків	Переваги	Недоліки
Кластерний	Пільгові умови для організації нових суб'єктів діяльності та запуску нових виробництв	Можливість виникнення певних конфліктів інтересів регіону і галузі
	Полегшений доступ до всіх видів ресурсів та їх раціональне використання	
	Стимулювання інноваційного розвитку	Недосконалість врахування інтересів галузі
	Підвищення конкурентоспроможності учасників кластеру	
Галузевий	Раціональніша структура управління	Можливість виникнення певних конфліктів інтересів галузі і регіону
		Недосконалість врахування інтересів регіону
	Підтримка пріоритетних галузей на рівні країни	Обмеженість ресурсного забезпечення
		Низький рівень кооперації з підприємствами інших галузей
Підвищення конкурентоспроможності підприємств галузі	Відсутність стимулюючих чинників для інноваційного розвитку	

Суб'єкти господарювання, що функціонують у межах кластерного утворення, дістають доступ до найпередовішої інформації щодо розробки та впровадження нової техніки і прогресивних технологій. Сприятливі умови впровадження нових технологій, відсутність бюрократичних обмежень з боку вищих органів управління стимулюють розробку та впровадження інновацій.

Особливо успішними є кластери з поєднанням трьох видів підприємств, а саме:

підприємства – лідери ринку, які володіють найкращими технологіями та працюють на міжнародних ринках;

підприємства – постачальники компонентів або супутні підприємства (переважно малі та середні);

підприємства, на яких працюють найбільш схильні до інноваційної діяльності фахівці з університетів, науково-дослідницьких установ.

Крім того, кластерна форма організації призводить до створення особливої форми інновації – сукупного інноваційного продукту, який є результатом діяльності кількох фірм або дослідницьких інститутів. Об'єднані в кластер підприємства формують не випадкову концентрацію наукових і технологічних винаходів, а певну систему поширення нових знань і технологій. До того ж найважливішою умовою ефективної трансформації винаходів в інновації, а інновацій у конкурентні переваги є формування мережі стійких зв'язків між усіма учасниками кластеру [6].

Інноваційний кластер є об'єднанням різних організацій (промислових компаній, дослідницьких центрів, органів державного управління, загальногосподарських організацій і т.д.), яке дозволяє використовувати переваги двох способів координації економічної системи – внутрішньофірмової ієрархії та ринкового механізму, що дає можливість швидко і ефективно розподіляти нові знання, наукові відкриття і винаходи. Тенденції до утворення інноваційних кластерів найчастіше мають спільну наукову або виробничу базу, більше того, успішний розвиток кластеру може бути гарантованим лише за умови, що наукова база дозволяє побудувати кластер не за спеціалізованим, а за диференційованим типом [12].

Виробнича структура кластеру більш вигідна, ніж галузева, оскільки внутрішні

зв'язки є тіснішими, що породжує ефекти масштабу виробництва, охоплення та синергії [15]. При групуванні фірм у кластери ефект охоплення значно посилюється, виникає можливість використовувати багатофункціональний фактор на різних підприємствах при мінімізації транзакційних витрат, пов'язаних з його передачею. Таким чином, всі учасники кластеру отримують додаткові конкурентні переваги під дією сукупного впливу ефектів масштабу, охоплення і синергії.

Механізм їх впливу наступний: неприбуткові підприємства кластеру можуть подолати нижню межу рентабельності за допомогою спеціалізації, яка сприяє підвищенню рівня продуктивності праці і зниженню собівартості продукції. Кластерна структура багато в чому сприяє зниженню сукупних витрат на дослідження і розробку нововведень за рахунок підвищення ефекту виробничої структури, що дозволяє учасникам кластеру стабільно здійснювати інноваційну діяльність протягом тривалого періоду.

Можливості кластерного підходу демонструє, зокрема, зарубіжний досвід. Повністю кластеризовані фінська і скандинавська промисловість. У США більше половини підприємств працюють за такою моделлю виробництва, коли підприємства кластеру знаходяться в одному регіоні і максимально використовують його природний, кадровий та інтеграційний потенціал. Як правило, продукція кластерів орієнтована на експорт. Країни Європейського Союзу прийняли шотландську модель кластеру, при якій ядром спільного виробництва стає велике підприємство, що об'єднує навколо себе невеликі фірми. Існує й італійська модель – більш гнучка і рівноправна співпраця підприємств малого, середнього і великого бізнесу. Фахівці вважають, що для країн з перехідною економікою найбільше підходить саме така форма кластерної організації виробництва.

Жодна країна не може бути конкурентоспроможною у всіх сферах. У розвинених країнах міжнародна конкурентоспроможність спочатку виникла і зміцнювалася в рамках окремих кластерів. Конкурентоспроможність Швеції в целюлозно-паперовому секторі поширюється на обладнання в галузі деревообробки і виробництва папе-

ру, конвеєрних ліній і деяких суміжних галузей, наприклад, виробництво сірників. Данія розробила специфічні промислові технології для агробізнесу і харчової промисловості. Подібним чином німецькі машинобудівники виграють від наявності в Німеччині високорозвинутого виробництва компонентів для цих галузей. В Італії спеціальні кластери сформувалися в промислових районах, в яких склалися галузеві комбінації: металообробка – ріжучий інструмент, мода – дизайн, шкіра – взуття, деревообробка – меблі. Американське ноу-хау в секторі виробництва споживчих товарів забезпечило лідерство країни в сільському господарстві, виробництві упаковки нарівні з успіхами в сфері реклами і фінансовому секторі. Японська потужність у секторі побутової електроніки дозволила успішно розвивати виробництво чипів пам'яті і мікросхем, у той час як США зберігали лідерство у виготовленні логічних мікрокомпонентів, що використовуються в комп'ютерах, телекомунікаційному обладнанні і військовій електроніці.

Існує ціла низка вже випробуваних практикою систем сприяння формуванню кластерів. Наприклад, програми, спрямовані на об'єднання ділових людей з розрахунку на те, що розширення мереж приведе до розширення співробітництва; створюються бази даних, до яких можуть звертатися фірми, що шукають партнерів. Застосовується також державне фінансування кластерних проектів, що можливе на конкурсній основі. У цьому випадку представники різних проектів взаємодії, кооперації можуть подавати заявки на субсидії, причому державні кошти отримують лише найкращі з них.

У світовій практиці вже склалися основні форми стимулювання малих інноваційних підприємств, в тому числі і в рамках кластерних промислових систем. У США, Франції застосовують пряме фінансування, субсидії, позики, які сягають 50% витрат на створення нової продукції і технологій. У Швеції під це надають позики без виплати відсотків. В Англії, Німеччині, Франції створюються фонди впровадження інновацій з урахуванням можливого комерційного ризику, знижують державне мито для індивідуальних винахідників.

Поширеність кластерних стратегій вельми нерівномірна між країнами, різні і

практика їх здійснення. Далеко не завжди використовуються одні і ті ж поняття, але більшість країн Європи виробили для себе ту або іншу кластерну стратегію. Така стратегія існує в Данії, Нідерландах, Бельгії, Канаді. Франція й Італія можуть служити прикладами країн, де здавна практикується своєрідна кластерна стратегія, хоч і під іншою назвою.

В Італії надзвичайно високою є концентрація індустриальних округів. Ніхто не знає, скільки цих округів існує, бо вони постійно формуються. Італійці створили свою модель мережевої системи. Наприклад, у Ломбардії працює система підтримки між кластерами, тут вивчаються інноваційні, коопераційні, організаційні зв'язки. Австрія за десятиріччя також створила стовідсоткову інноваційну економіку на базі кластерів. Тут спочатку вивчили всі патентні можливості кожного регіону, всіх дев'яти земель, а вже потім почали створювати кластери. Перший кластер з'явився в галузі обробки деревини. Сьогодні в Австрії працюють автомобільні кластери, навіть створено кластер дизельних двигунів, які використовують не лише в Європі, а й у Сполучених Штатах Америки.

Перший кластер в Угорщині створено в західній Панонії. Це був автомобільний кластер, який використав можливість співпраці з 15 європейськими кластерами. Нині в західній Панонії працюють п'ять кластерів. Всі кластери Угорщини – інноваційні. Польща теж пішла цим шляхом. Спочатку вона провела адміністративно-територіальну реформу, створивши 15 воєводств, у кожному з яких є багато можливостей для побудови своїх інноваційних систем. Наприклад, у Гданську працює кластер, який займається біотехнологіями, комп'ютеризацією, електронікою та телекомунікаціями, в ньому беруть участь близько 60 компаній. У Росії існує кілька спонтанних кластерів, утворених навколо ключових галузей промисловості – хімічної, нафтогазової, автомобілебудування, металургії, машинобудування і суднобудування.

Україна також має досвід створення і розвитку кластерів, хоча називати його дуже вдалим, мабуть, поки що не варто. Кластерні технології застосували спочатку на Хмельниччині, а трохи згодом у Івано-Франківщині. На Хмельниччині така мо-

дель впроваджується досить успішно, вже діють чотири кластери: будівельний та швейний у Хмельницькому, туристичний та харчовий у Кам'янці-Подільському. Наприклад, швейний кластер об'єднує не лише швейні підприємства, а й середні навчальні заклади відповідного напрямку і навіть університет. Успішно діє кластер сільського туризму «Оберіг». Зараз він об'єднує 6 тисяч працівників. Це перший подібний кластер сільського туризму в Україні.

Розробка оптимальної моделі промислового кластеру для України – це значною мірою розробка і реалізація заходів підтримки інноваційних малих підприємств, здатних генерувати ідеї і на тих або інших умовах пропонувати підприємствам (інвесторам)-лідерам не лише свою продукцію, виготовлену «за західними лекалами», але і свої інноваційні розробки.

Китаю знадобилося майже 15 років і величезні зовнішні інвестиції для створення конкурентоспроможних кластерів навколо орієнтованих на експорт текстильної про-

мисловості, фабрик спорттоварів, одягу, іграшок, посуду тощо. Скільки часу знадобиться Україні, щоб подібна прогресивна система кластерної взаємодії стала реальією нашого життя? Експерти затрудняються прогнозувати подібну ситуацію, але те, що така форма взаємодії необхідна, зрозуміли, мабуть, всі. Треба лише розумно й успішно запровадити її в економіку країни.

Однак відповідно до міжнародного досвіду основним індикатором того, щоб в певній галузі склався кластер, необхідно, щоб частка продукції цієї галузі на світовому ринку перевищила сумарну частку країни в загальній світовій торгівлі.

Україна на сучасному етапі її розвитку потребує чіткої моделі організаційної структури економіки, яка б охоплювала всі рівні її функціонування. Однак варто врахувати, що в сучасному світі економічне зростання засноване на інноваціях, використанні прогресивних форм організації, таких як кластер і прогресивні форми стратегічного управління (рис. 2).

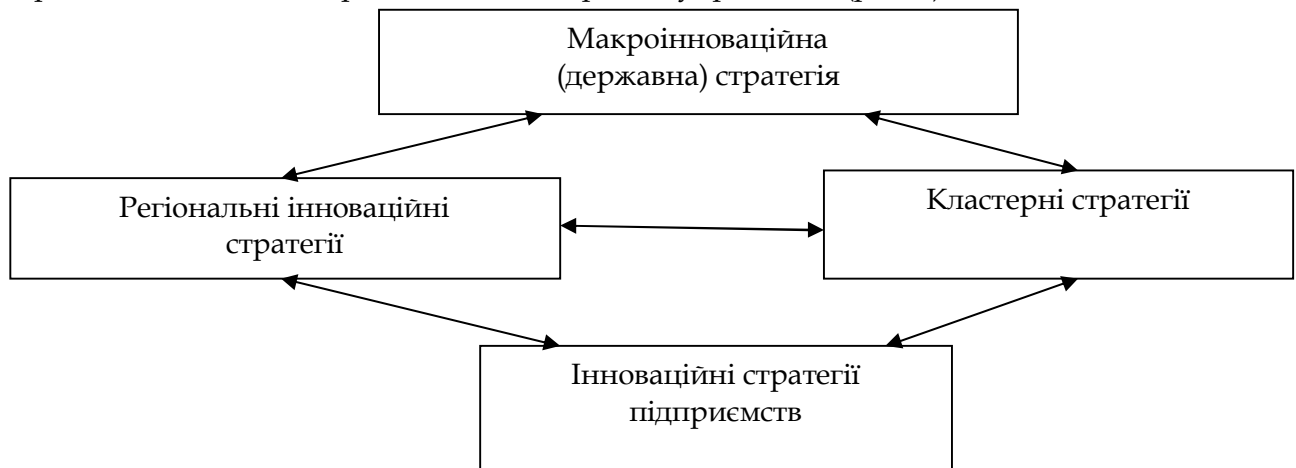

Рис. 2. Національна система стратегій

Розвиток механізмів інтеграції малого і великого бізнесу, передусім у промисловості, є сьогодні вимогою часу і ринку. Особливо перспективним, за оцінкою фахівців, є механізм взаємодії малого і великого бізнесу через застосування кластерних технологій.

Значні ресурси для розвитку української економіки є в сфері взаємодії малого і великого бізнесу. Великі підприємства володіють потужними основними фондами, більш сучасним обладнанням, значними виробничими площами і можуть виступати замовниками для малих підприємств у

сфері виробництва, торгівлі і послуг. Однак сьогодні взаємодія малого і великого бізнесу перебуває на початковій стадії, розвивається суперечливо, стихійно і не дозволяє повною мірою використовувати взаємний потенціал для спільного розвитку. Часто виникають ситуації, коли представники великого бізнесу використовують домінуюче положення на ринку, не враховуючи інтереси малих підприємств, не завжди є добросовісними партнерами при взаєморозрахунках і операціях. При цьому малі підприємства на практиці не мають реальних мо-

жливостей для захисту своїх прав.

Невеликі структури більш гнучкі, менш бюрократизовані, легше йдуть на контакт з ринком, краще задовольняють запити споживача. Багато з них утворюють кластичний ланцюжок постачання на основі кластерної взаємодії. Такі компанії в сучасній практиці, як правило, організуються у вертикально-інтегровані холдинги за технологічним ланцюжком. Привабливим аспектом такого розукрупнення є легкість і законність застосування різних схем відходу від оподаткування – за рахунок трансфертного ціноутворення, комісійних операцій, організації вексельного клубу тощо. Корпоративний центр розвантажується від зайвих витрат і починає консолідувати чистий прибуток, який може бути акумульований і за потреби спрямований на інвестиційні проекти для підтримки виробничого потенціалу.

У моделі кластерної організації повніше враховані змінні форми конкуренції і головні джерела конкурентних переваг. Кластерний метод дозволяє реалізувати найважливіші взаємозв'язки в технологіях, навичках, інформації, маркетингу і споживчих запитах, які характерні для цілого комплексу

фірм і галузей. Ці взаємозв'язки впливають на спрямованість і темпи інновацій, а також на конкурентоспроможність кінцевої продукції [16].

Не випадково в багатьох країнах кластерний аналіз став активно використовуватися при формуванні і здійсненні національної промислової політики. Кластерний підхід дозволяє підвищити ефективність взаємодії приватного сектору, держави, торгових асоціацій, дослідницьких і освітніх установ в інноваційному процесі.

Висновки. Суттєвим моментом становлення і розвитку кластерів в українській економіці має стати формування системи інноваційних стратегій як на рівні держави, так і на рівні окремих підприємств. З урахуванням досвіду європейських країн у процесі формування своїх стратегій інноваційного розвитку вітчизняним промисловим підприємствам необхідно робити ставку на екологічність готової продукції і використання технологій, ресурсо- та енергозбереження, при цьому основними напрямками їх стратегій мають бути підвищення гнучкості виробництва, зростання за рахунок інвестицій, злиттів і поглинань, а також корпоративні альянси.

Література

1. Державний комітет статистики України. – <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Державне агентство України з інвестицій та інновацій. – www.in.gov.ua.
3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: Стат. зб. – К.: Держкомстат України, 2007. – 360 с.
4. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. – www.pir.dp.ua / StrategizInnovRazvitiyaUkr.doc.
5. Економічна думка античного світу. – www.mirphilosophy.ru/
6. Маршалл А. Принципы экономической науки: В 3-х т. – М., 1993. –Т. 1. – С. 176-189.
7. Портер М. Международная конкуренция: Пер. с англ. / Под ред. и с предисловием В.Д. Щетинина. – М.: Международные отношения, 1993. – 896 с.
8. Портер М. Конкуренция: Пер. с англ. – М.: ИД «Вильямс», 2001. – 495 с.
9. Rosenfeld S. Bringing business clusters into the mainstream of economic development // European planning studies. – 1997. – № 5. – P. 3-23.
10. Isaksen A. Rationalization and regional clusters as a development strategies in a global economy: STEP Report. – Oslo, 1998. – 46 p.
11. Bergman E.M., Feser E.J. Industrial and Regional Clusters: Concepts and Comparative Applications // Regional Research Institute, WVU, 1999.
12. Жилінський О.І. Інновації: проблеми теорії і практики [колект. монографія] / О.І. Жилінський. – Харків: ІНЖЕК. – 2011. – С. 230-250.
13. Гальчинський А.С., Геєць В.М., Кінах А.К., Семиноженко В.П. Інноваційна стратегія українських реформ. – К.: Знання України, 2002. – 336 с.
14. Гуменюк О.І. Кластери як організаційна структура інноваційно-інвестиційної моделі розвитку промисловості // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 2. – С. 9-19.
15. Хасанов Р.Х. Синергетический эффект кластера // Евразийский международный научно-аналитический журнал. – 2009. – №3. – <http://www.m-economy.ru/art.php3?artid=26329>.

16. Міждисциплінарний словник з менеджменту. Навч. посібн. / За ред. Д.М. Черваньова, О.І. Жилінського. – К.: Нічлава, 2011. – 624 с.

Степанова А.А. **КЛАСТЕРИЗАЦИЯ КАК ФОРМА СТИМУЛИРОВАНИЯ
ИННОВАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В ЭКОНОМИКЕ УКРАИНЫ**

Обоснована необходимость создания кластерных структур в экономике. Определены особенности кластера, механизм его действия и преимущества кластерного подхода над отраслевым. Рассмотрен европейский опыт развития кластеров, а также возможности его применения в Украине.

УДК 33:005.31:519.83

БАЙЕСОВСКИЙ ПОДХОД К РЕШЕНИЮ ЗАДАЧ КЛАСТЕРИЗАЦИИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ ПРИ ВНЕДРЕНИИ ИННОВАЦИЙ

М.В. Шарко, докт. экон. наук,
Н.А. Адвокатова,
Херсонский национальный технический университет

Рассмотрены возможности и перспективы использования сетей Байеса в оценке целесообразности вхождения предприятий в кластер на основе технико-экономических показателей производства.
Ключевые слова: байесовские сети, задачи кластеризации, кластер.

Постановка проблемы. Характерная черта современной рыночной экономики – ускорение интеграционных процессов. На сегодняшний день интеграция является основным способом повышения эффективности и конкурентоспособности производств. Горизонтальная интеграция позволяет однородным предприятиям отрасли объединять усилия в проведении общей политики продвижения товара, в то время как вертикальная способствует оптимизации затрат по производству продукции путем установления устойчивых связей на всех этапах жизненного цикла товара. Экономическая теория и практика предлагают большое число вариантов и форм интеграции бизнеса. Структурные преобразования экономики вынуждают предприятия искать новые формы хозяйствования, к которым относятся кластерные объединения. Существующие теоретические проработки и методические рекомендации по созданию таких объединений направлены на получение наилучшей кластеризации. Актуальность темы подтверждается возросшими требованиями к повышению устойчивости функционирования предприятий, качественному использованию ресурсов, выпуску конкурентоспособной продукции.

Анализ исследований и публикаций по обозначенной тематике показывает, что проблема экономического роста и преодоления кризисных ситуаций в экономике Украины требует разработки и внедрения инновационных концептуально-теоретических и нормативно-прикладных подходов, ориентированных на достижение устойчивого функционирования производства. Оценки целесообразности вхождения предприятий в кластерные объединения [1–10] свидетельствуют, что математические методы принятия решений, основанные на формализованном описании ситуации и анализе факторов, определяющих возможно-